

Anna GABAI, Nina GORGOLUK

Materials of the Dictionary of grammatical government of adjectives

The article is devoted to theoretical bases and principles of compilation of the first modern Ukrainian linguistic Dictionary of adjectival grammatical government. The structure of vocabulary entries is thoroughly described. The specimens of the vocabulary entries of grammatical government of qualitative adjectives are offered.

Лариса Колібаба, Валентина Фурса

**Матеріали до «Словника
граматичного керування дієслів»**

У попередньому випуску «Лексикографічного бюлетеня» (Вип. 20. – К., 2011. – С. 208-221) опубліковано теоретичні засади та принципи укладання «Словника граматичного керування дієслів». У цьому випуску пропонуємо зразки нових укладених словникових статей граматичного керування дієслів. Нагадаємо, що «Словник граматичного керування дієслів» буде лексикографічно-граматичною працею, у якій уперше в сучасному українському мовознавстві на теоретичних засадах семантико-синтаксичної валентності буде проаналізовано валентно зумовлене граматичне керування дієслів та системно описано типове для сучасної української літературної мови морфологічне вираження значеннєво залежних від них форм іменників із семантичними функціями об'єкта, адресата, інструменталія (знаряддя чи засобу дії) та локатива (місцеперебування, вихідний і кінцевий пункти руху, шлях руху). Завдання словника – виявити й лексикографічно зафіксувати дієслівне керування, морфологічне вираження якого є типовим для сучасної української літературної мови та становить труднощі граматичного плану, а також запропонувати нормативне формовживання. Структура словникової статті передбачає наявність таких складників: I. Реєстрове дієслово у формі інфінітива. II. Тлумачення лексичного значення реєстрового дієслова. III. Аналіз правобічних валентно зумовлених компонентів: 1. Семантична кваліфікація правобічного валентно зумовленого компонента. 2. Питальне слово. 3. Форма морфологічного вираження. 4. Найуживаніші іменники та займенники, з якими поєднується реєстрове дієслово. 5. Ілюстративний матеріал, дібраний

УДК 811.161.2'374.366

з усної народної творчості, художньої літератури, наукових текстів, публіцистики та мережі Інтернету, зрідка – це модельовані конструкції. Спочатку подаємо керування дієслів у стверджувальних конструкціях, потім – у заперечних.

У словниковій статті використовуємо такі умовні скорочення: *Н. в.* (називний відмінок), *Р. в.* (родовий відмінок), *Д. в.* (давальний відмінок), *Зн. в.* (знахідний відмінок), *Ор. в.* (орудний відмінок), *М. в.* (місцевий відмінок); *недок.* – недоконаний вид, *док.* – доконаний вид.

Порівняно з попередніми матеріалами форма словникової статті зазнала змін, які, сподіваємося, сприятимуть її поліпшенню.

ВЕЗТИ, *недок.*

Пересувати, переміщати будь-яким транспортом кого-, що-небудь із одного місця в інше.

Власне-об'єкт дії:

Кого?

Зн. в.: дітей, жінку, сина, друзів, людей, пасажирів, худобу, мене, тебе, її, нас, усіх. *Автобус, що віз дітей з Буковини до «Артеку», зламався у дорозі* (molbuk.ua); *Саме професор Літл ... наказав поліцаям зупиняти чужі машини, викидати геть вантаж і везти людей* (М. Дашкієв); *Через «Ягодин» дівчат везуть продавати у Польщу* (volynnews.com); *Везуть Марусю, людоньки, везуть!* – *Везуть Марусю за далекі гони* (Л. Костенко);

у заперечних реченнях – *Р. в.* і *Зн. в.*: дітей, жінки/жінку, сина, друзів, людей, пасажирів, худоби/худобу, мене, тебе, її, нас, усіх. *Перевізникам настійно «рекомендують» не везти людей до Києва* (old.helsinki.org.ua); *Не везти дружини/дружину до моря.*

Що?

Зн. в.: зерно, борошно, пшеницю, іграшки, речі, санки. *Везли мужики на базар зерно, борошно, дині, огірки* (Панас Мирний); *...пшеницю українську до Москви везти* (Б. Лепкий); *І байдуже, що везти паливо з іншого кінця світу, не маючи власного виходу до моря – щонайменше нерентабельно* (Україна молодда, 16.10.2010);

Зн. в. і *Р. в.* (для назв чітко окреслених предметів): подарунок/подарунка, гостинець/гостинця, віз/воза, візок/візка. *Везе Марко*

Катерині сукна дорогого (Т. Шевченко); **Везти подарунок/ подарунка** синові;

у заперечних реченнях – *Р. в. і Зн. в.*: іграшки/іграшок, пшениці/ пшеницю, подарунка/подарунок, гостинця/гостинець, воза/ віз, візка/візок, санок/санки. *Ще за тиждень він [купець] знову поїхав на ярмарок, продав дещо, а щоб грошей назад не везти, накупив різне причандалля для господарки* (Ю. Винничук); **Не везіть** митниці «подарунків» (day.kiev.ua); **Не везіть** солодкі подарунки в дитячі будинки (likarinfund.org).

Адресат дії:

Кому?

Д. в.: батькам, дітям, бабусі, мені, тобі, йому, їй, їм, усім. **Везе** Марко Катерині сукна дорогого, а батькові шитий пояс (Т. Шевченко); ...ліс **везуть голові** івчанського созу (М. Стельмах); Марко .. повертається додому, **везе** подарунки Катерині, батькові, дітям та Ганні (ukrlib.com.ua).

Для кого?

для + Р. в.: для дітей, для матері, для сина, для бабусі, для мене, для тебе, для нього, для неї, для них, для всіх. **Віз** [Петро] матері гарну хустку, Чоботи для тата. **Віз** в кишені добру «касу», Брошку для сестрички (С. Олійник).

Локатив – вихідний пункт переміщення:

Звідки?

З/із чого?

з/із/зі + Р. в.: з/із двору, із/з поля, з/із лісу. **Якийсь чоловік віз снопи з поля** (І. Нечуй-Левицький); ...інші кораблі тимчасом **везли в Крим із закордону** бойове спорядження (О. Гончар); **Відкіль такі се гольтіпаки? Чи рибу з Дону везете?** (І. Котляревський).

Від/од чого?

від/од + Р. в.: від/од хати, від/од двору, від/од воріт. **Аж ось іде [Василь] своєю дорогою, бачить, чоловік віз мішки від вітряка** (Г. Квітка-Основ'яненко).

Локатив – кінцевий пункт переміщення:

Куди?

До чого?

до + Р. в.: до хати, до школи, до села, до міста, до лісу, до Києва. ...звелів старшині **везти себе до Грицькової хати** (Б. Грінченко); **Велів везти до всіх олійниць** (І. Котляревський); **Марія**

мовчала, а серце кричало: «Візьміте з собою мене до причалу. Покличте в каюту, **везіть до Вкраїни**» (П. Воронько); **Вези овес до Парижа**, а не буде з вівса рижка (Укр. нар. присл.).

У/в що?

у/в + Зн. в.: у/в село, у/в місто, у/в лікарню, в Україну. – **Позбирай у віз рибу та вези у місто на продаж**, – промовив отаман до жінки (І. Нечуй-Левицький); **Батькова кобила худа у двір везе**, а синова борзая з двора мчить (Укр. нар. присл.); ... **чотири паровиці везли її** [Галин] **посаг у Піски** (Панас Мирний).

На що?

на + Зн. в.: на вокзал, на базар, на гору, на Полтаву. **Джержа мусив везти хліб на базар** (І. Нечуй-Левицький); **Та побажай мені одваги й сили більше Сповняти той великий заповіт, Що я везу з собою на Вкраїну** (Леся Українка); ... **а він [батько] везе на Сибір у вузлі своїх дітей** (М. Стельмах).

Під що?

під + Зн. в.: під Київ, під Чигирин. ... **А ми мали, здавши поранених і хворих, забрати все те і везти під Чигирин** (В. Малик).

За що?

за + Зн. в.: за Дунай, за море, за ліс. ... **позавтра мають везти Остапа за Дунай** (ukrlib.com.ua).

Куди?

прислівник: додому, сюди, туди. **Ти везеш ці скромні дари природи додому**, щоб присмачити ними не зовсім солодке життя своїх ближніх (О. Гончар); ... **майно останнє ... везуть** [люди] **додому** (В. Сосюра).

Локатив – шлях переміщення:

Чим?

Ор. в.: дорогою, лісом, полем, садом, селом. ... **Везли Галю темними лісами** (Укр. нар. пісня); **З аеропорту його [Дубчека] везуть вулицею вгору** (dt.ua).

По чому?

по + М. в.: по дорозі, по лісі/по лісу, по полі/по полю, по воді, по траві, по снігу. **Білий кінь швиденько віз санки по грудовому шляшку** (Марко Вовчок).

Через що?

через + Зн. в.: через село, через ліс, через вулицю, через міст, через Київ. **Учасники Євро-2012 зможуть везти через кор-**

дон свої товари (project.ukrinform.ua); *Білорус віз через Рівне контрабандні продукти* (7d.rv.ua); *Зі Сходу купці везли через місто тканину, килими, шаблі, луки і стріли, кінську зброю та інші товари* (tovtry.km.ua).

Засіб переміщення:

Чим?

Ор. в.: возом, автомобілем, літаком, саньми. *Перед кумира Везуть возами ладан, мірро* (Т. Шевченко); *...і навіть льотчик на кондфабриці, що возить літаком цукерки* (В. Нестайко); *Співробітники Луцького прикордонного загону затримали під час нелегального перетину кордону українця, який віз санчатами десять ящиків горілки до Білорусі* (ua.korrespondent.net).

Засіб переміщення – суб'єкт:

Ким?

Ор. в.: кіньми, волами. *Київські студенти не дозволили везти домовину* [Т.Г. Шевченка] *кіньми...* (Урядовий кур'єр, 21.05.2011).

На кому?

на + М. в.: на конях, на волах. *...там пана їхнього й дядька на волах везуть* (ukrlib.com.ua).

Засіб переміщення – локатив:

У/в чому?

у/в + М. в.: у візку. *Старшокласниці саме вийшли зі школи й поверталися додому, а маля мама везла у візочку* (Україна молода, 17.05.2013).

На чому?

на + М. в.: на возі, на санях, на машині. *На одному здоровому возі везли згорнуті дороги намети та килими* (І. Нечуй-Левицький); *На хурах везли меди, вина, горілку, варення* (І. Нечуй-Левицький); *Нині по місту досить часто можна побачити людей, які везуть своїх дітей на санчатах* (visnik-press.com.ua); *Дівчат тримали окремо, котра не могла йти, ту везли на підводі* (ukrlib.com.ua).

Об'єкт – локатив:

У/в чому?

у/в + М. в.: у вагоні, у/в цистерні, у/в кишені. *Дивлюсь, аж у вагонах нас уже везуть на північ і на схід* (О. Довженко); *Поляк віз в Україну брендове взуття у цистерні* (visnyk.lutsk.ua);

Коник в мене був булавенький, возок громохкий, а в шапці віз лист з превеликою печаттю до старого отця Якова (Марко Вовчок).

ВИБАЧА́ТИ, *недок.*; **ВІБАЧИТИ**, *док.*

Виявляти/виявити поблажливість, прощати/простити провину.

Власне-об'єкт дії:

Що?

Зн. в.: провину, гріхи, образи, примхи, помилки, зраду, зло. – *Перше я вмів тільки ненавидіти людей, – тепер навчився їх любити, навчився вибачати їх вину (М. Коцюбинський); Попросили Бога Вибачити гріх (galerea.com.ua); Непощану до матері можна вибачити? (ukrlib.com.ua); Останній день Масниці був днем пробачення, коли люди прощали зло та вибачали образи один одному (ukrlib.com.ua); Ще в біблійні часи християнська релігія пропонувала зійти зі шляху помсти, вибачити одне одному велике і мале зло і жити в злагоді (ukrlib.com.ua); Дуже прошу вибачити мені мій сумнів щодо вас, ваша величносте (В. Винниченко); Біля небесної брами Фауста зустрічає душа Маргарити, вона йому вибачає все і кохає так, як і раніше (ukrlib.com.ua);*

у заперечних реченнях – Р. в. і Зн. в.: провини/провину, гріхів/гріхи, образ/образи, примх/примхи, помилок/помилки, зради/зраду, зла/зло. *Щира мусульманка, яка знала страх божий, вихована у давніх звичаях та забобонах, вона не могла вибачити чоловікові гяурських примхів (М. Коцюбинський); Але німіла душа моя до нього, бо я не міг вибачити Богові смерті матері (В. Дрозд); Земля не вибачає байдужості (oblosvita.kiev.ua); ...громада, перекавши на Мойсея весь тягар відповідальності, не вибачає йому своєї невлаштованості (ukrlib.com.ua); Зброя жартів не вибачає! (cgz.sumy.ua); І лише Марія не хотіла, не могла вибачити хмільні веселоці товаришів своїх (В. Дрозд).*

Об'єкт обмеження:

Кому?

Д. в.: дитині, дружині, другові, винуватцям, йому, тобі, мені. *Я не можу вибачити галичанам, що вони не записують своїх коломийок (Леся Українка); Їй [Раїсі] легше було вибачити*

*о. Василеві, ніж кому іншому (М. Коцюбинський); – Надокучила? **Вибачте дурній бабі, що забарила вас, наш начальнику і пораднику!** (Панас Мирний); – **Вибачаю тобі, бо ти з дурноти се зробив, а не із злої волі (І. Франко); Василь (до Марусі): – **Вибач мені. Я не думав тебе так уразити** (Панас Мирний); **Ви їй вибачте за це (І. Нечуй-Левицький).*****

ЖАДА́ТИ, *недок.*

1. Відчувати потребу в чому-небудь, прагнути до здійснення чогось, до оволодіння чимсь; бажати, хотіти.

Власне-об'єкт стану:

Кого?

Зн. в.: дитину, сина, нареченого, коханого, зятя, його, її. *Але народження сина, якого вони так жаждали, перетворилося на трагедію, до якої ніхто не був готовий (Місто на горі, 16.04.2013); ...батьки жаждали помічника у домі, громада – голову міцного господарства (Українська минувшина: ілюстрований етнографічний довідник); **Її** [Мерилін Монро] жаждали мільйони чоловіків, а вона мріяла про жінок (fakty.ictv.ua);*

у заперечних реченнях – Р. в. і Зн. в.: дитини/дитину, сина, нареченого, коханого, зятя, його, її. – *Я собі кращого зятя не жадаю, панове ласкаві! (Марко Вовчок); [Руслана Писанка:] Я не жадала мільйонера, але написала, що мій чоловік повинен вміти здобувати гроші (tabloid.pravda.com.ua).*

Чого?

Р. в.: влади, миру, перемоги, розправи, помсти, волі, незалежності, кохання. *Вони жадають розправи. Всі ми жадаємо розправи над ним (О. Гончар); Переяславці й у минулому жаждали незалежності України (ukr.net); [Софія Потоцька:] Не було у мене справжнього щастя. Жадала святого, щирого кохання, та так і не знайшла його (simya.com.ua); По вродженій доброті своїй король далекий від того, щоб жадати крові підлеглих (Р. Іванчук);*

у заперечних реченнях – Р. в.: влади, миру, перемоги, розправи, помсти, волі, незалежності, кохання. *Невже так постаріла душею, що вже не жадає волі! (П. Загребельний); [Отаман:] Нехай простить мене всевишній ... та людське серце не може*

не жадати помсти за такі злочини (М. Старицький); *Сильний помсти не жадає* (Ю. Бедзик);

інфінітив: жити, мати, кохати, вірити, побачитися. *І жити жадаєш безсмертно?* (О. Довженко); *Якщо вірити британським медикам, які проводили спеціальні дослідження, зрідим чоловікам, що жадають мати первістка-сина, варто вибирати супутницю життя молодшого віку* (volyn.com.ua); *От як у хатці на луці думали та гадали про старшого брата і над усе у світі жадали із ним побачитися* (Марко Вовчок).

2. Виразити які-небудь побажання, зичити кому-небудь чогось.

Власне-об'єкт стану:

Чого?

Р. в.: долі, перемоги, добра, здоров'я, щастя, радості. *Як хочеться долі і другим жадати*, – *Тоді пам'ятайте про мене згадати* (М. Коцюбинський);

у заперечних реченнях – *Р. в.*: долі, перемоги, добра, здоров'я, щастя, радості. [Палажка:] *Така вже змалку зародилася, – добра нікому не жадає* (Панас Мирний); *Чого собі не зичиш, і другому не жадай* (Укр. нар. присл.).

Об'єкт обмеження:

Кому?

Д. в.: дітям, батькам, братові, другові, нам, вам, собі, їй, йому, усім, іншим. ...*вона жадала синові парламентської кар'єри* (uchni.com.ua); ...*а жадали вони [діти] – як вже жадали! – жадали собі світу та веселенької радості, та легенької втіхи* (Марко Вовчок).

Для кого?

для + Р. в.: для дітей, для батьків, для брата, для друга, для мене, для себе, для неї, для нього, для всіх, для них. *Ще ж зовсім недавно жадала волі тільки для себе, тільки собі, не задумуючись, чи є така воля на світі* (П. Загребельний).

3. Домагатися чого-небудь у когось; просити чого-небудь.

Власне-об'єкт стану:

Чого?

Р. в.: відповіді, пояснень, грошей. *Його [Драгоманова] співвітчизники ... жадали відповіді на питання ...* (А. Круглашов); *Поставив [боярин] на дорозі величезну рогачку і жадав від*

проїжджих для себе мита (І. Франко); *Чи мав [Сава] жадати для себе грошей?* (О. Кобилянська);

у заперечних реченнях – *Р. в.*: відповіді, пояснень, грошей. **Не можна жадати від дітей цього віку швидкого й обов'язкового виконання якоїсь дії – і це те, про що треба пам'ятати батькам** (kogysne.ostriv.in.ua).

Об'єкт-джерело стану:

Від кого?

від/од + Р. в.: від/од сина, від/од друга, від/од працівника, від/од нього, від/од інших. ...*ніхто не має права жадати від нього найменшої жертви цього скарбу* (ukrlib.com.ua.); **Жадати від іншого покори, підпорядкування та максимальної відвертості – підступно** (Ірен Роздобудько).

Від чого?

від/од + Р. в.: від/од долі, від/од неї. ...*а якщо чоловік той товариш нашої душі, тоді не можна від долі жадати більшого скарбу* (О. Кобилянська).

4. Відчувати до кого-небудь нестримне почуття любові.

Власне-об'єкт стану:

Кого?

Зн. в.: дівчину, жінку, кохану, мене, нас, тебе, вас, її, інших, усіх. [Митя:] ...*чекаю тебе, жадаю тебе, чекаю і бажаю з твоєю допомогою міцного, доброго і живого щастя* (О. Іваненко); *Ви маєте дивовижно вродливих жінок, ба більше, вони жадають вас і схиляються перед вами* (Ірен Роздобудько); – *Я перестав жадати її* (Б. Бойчук); *Спіфаній жадав її без упину, намагаючись забрати від неї крихту гідності собі* (Р. Іванчук);

у заперечних реченнях – *Р. в.* і *Зн. в.*: дівчини/дівчину, жінки/жінку, коханої/кохану, мене, нас, тебе, вас, її, інших, усіх. **Не жадати жінки/жінку.**

ЖАЛІТИ, недок.; ПОЖАЛІТИ, УЖАЛІТИ (ВЖАЛІТИ), док.

Викликати відчуття жару, свербежу, колючи чим-небудь отруйним.

Власне-об'єкт дії:

Кого?

Зн. в.: дитину, сина, чоловіка, людей, його, її, їх. **Коли чоловіка желять оси, він тікає до води** (Ю. Яновський); **Якби на**

кропиву не мороз, вона ще б людей пожалила (Укр. нар. присл.); *...комахи, одержавши сигнал тривоги, кидаються на захист свого житла і починають жалити усе живе* (Наука і суспільство, №5, 1989); *Кузьма... ненароком наступив на гадюку, і вона вжалила його в ногу – ох, як він галасував!* (О. Гончар);

у заперечних реченнях – *Р. в. і Зн. в.:* дитини/дитину, сина, чоловіка, людей, його, її. *...кропиву завжди виривають, як погане зілля, щоб і городини не глушило, й людей не жалило!* (Панас Мирний); *Всіх ... здивував, що бере бджіл голими руками і жодна його [Френка] не жалить* (О. Гончар).

Що?

Зн. в.: руки, ноги, тіло, щоки, обличчя, шию. *...клята кропива немилосердно жалила руки* (О. Донченко); *Жахало її тільки, коли медузи раз у раз торкались у воді її голого тіла, жалили ноги, тіло, від них щеміло, мов від кропиви* (О. Гончар); *...між куцями лазити було небезпечно: кропива жалила ноги, руки, навіть обличчя* (О. Копиленко); [Настя:] *Скільки я, бідна, греблась у бур'яні, скільки пожалила та поколола рук і ніг, поки таки знайшла його [перстень]* (Степан Васильченко);

у заперечних реченнях – *Р. в. і Зн. в.:* рук/руки, ніг/ноги, тіла/тіло, щік/щобки. *...кропива вже не жалила йому ноги* (vydelka.com); *Не жалити ніг/ноги кропивою.*

Об'єкт-локатив:

У/в що?

у/в + Зн. в.: у/в руки, у/в ноги, у/в лице, у/в пальці. *Кропива жалить її в литки, в руки, а вона [Палажка] чухає литки та лає кропиву* (І. Нечуй-Левицький); *Гість мало не до стелі підскочив, наче його вжалив у ногу скорпіон* (А. Хижняк); *Маленька бджілка в садку літає, Густі між квітів, жалити в пальці, В лице жалити та мед давати – Її робота* (Л. Первомайський).

По чому?

по + М. в.: по ногах, по руках. *Хто боїться перестрибнути, того «вартувий» жалить кропивою по ногах* (О. Воропай); *...будем ганятись в блискучій темряві за нашими юними подругами, жарко жалитимем їх жаливою по жсижках* (О. Гончар).

Знаряддя дії:

Чим?

О. в.: жалом, кропивою. *Бджола жалить жалом, а чоловік словом* (Укр. нар. присл.); *Найбільше родичі любили карати Василька: били лозиною за невчасно сказане слово, жалили кропивою за промочену постіль* (Гелена Вербіцка).

ЖА́ТИ, недок.; ЗЖА́ТИ, док.

Зрізати біля кореня стебла хлібних та інших трав'янистих рослин.

Власне-об'єкт дії:

Що?

Зн. в.: пшеницю, жито, ячмінь, хліб, ниву, його, її. *Проводжала мати сина у солдати, молоду невістку в поле жито жати* (Нар. балада); *За горою жито жала, снопів не в'язала, молодому козакові правди не казала* (Укр. нар. пісня); *Вийдуть люди жито жати* (Т. Шевченко); *Хто буде ці жита жати?* (О. Гончар); *Скосили сіно, зжали жито, Вози риплять, добро везуть* (Л. Глібов); *Життя, на жаль, уже прожито, лежить на жовтих межах жах, жорстокі жатки зжали жито - жорства іржава на ножах* (Б. Чуйко);

у заперечних реченнях – *Р. в. і Зн. в.:* пшениці/пшеницю, жита/жито, ячменю/ячмінь, хліба/хліб, ниви/ниву, його, її. ...*три роки не жала хліба Деревлянська земля* (І. Білик); *Довго сама блукала [мама], Поки не зжали жито* (Володимир Мірошник); *Не жати пшениці/пшеницю.*

Знаряддя дії:

Чим?

Ор. в.: серпом, жаткою. *Я ж серпом кропиву жала для курей* (Ю. Винничук); *І комбайнів нема, мати твоя серпом жне* (В. Дрозд); *Не пробують серпами жати, забули, як це було раніше, коли колоски пшениці чи жита торкалися рук* (Молодь України, 06.08.2009).

ЖІ́ТИ, недок.

1. Перебувати, мешкати, проживати де-небудь.

Власне-локатив процесу:

Де?

У/в чому?

у/в + М. в.: у/в місті, у/в селі, у/в країні, у/в будинку, у/в хаті, у/в горах, у/в селищі, у/в Києві, в Україні. *Так він [Улас] і живе у рідному селі ...* (Г. Тютюнник); *Вони мали щастя жити в місті* (Ю. Андрухович); *Я хочу жити у повноцінній країні, розмовляти повноцінною мовою і гарантувати це моїй дитині на майбутнє* (Л. Костенко); *Серед села вдова жила у новій хатині* (Т. Шевченко); *...наважились піти до старого чародія, що живе високо в горах* (Н. Гайдамака); *3 1902 р. Борис Грінченко живе у Києві* (А. Погрібний); *Вирок державі: 91 % молоді не хоче жити в Україні* (Високий замок, 29.11.12); *Один дідусь, швець, живе у Лебедині, другий, хлібороб, у Груні* (Остап Вишня).

На чому?

на + М. в.: на світі, на землі, на планеті, на хуторі, на Поліссі, на Київщині. *Невесело на світі жить, Коли нема кого любить* (Т. Шевченко); *Я щасливий жити на цій планеті* (О. Гончар); *...ніхто не знав, не бачив, як Максим живе на хуторі* (Панас Мирний); *На Закарпатті жили акули, панди, носороги та велетенські ведмеді* (zakarpattya.net.ua).

Біля чого?

біля + Р. в.: біля моря, біля церкви, біля млина. *А ви тут живе біля дороги, – сказав Іван* (Л. Костенко); *Новий губернатор живе біля кладовища* (Газета по-українськи, 28.12.12); *Безпечно чи небезпечно жити біля уранових могильників* (tsn.ua).

Серед чого?

серед + Р. в.: серед квітів, серед книжок. *Жив [Борис] у величезнім батьківськiм помешканні, серед книжок, раритетів* (П. Загребельний); *Як добре буде жити серед квітів* (zpravda.info).

Над чим?

над/наді/надо + Ор. в.: над річкою, над ставком, над вікном. *З давнього-давня, у гаї над ставом, Удвох [дід та баба] собі на хуторі жили* (Т. Шевченко); *Миرون ... пізнав ... повільну мову Семена Побережного, який живе над самим Бугам* (М. Стельмах).

Під чим?

під/піді/підо + Ор. в.: під лісом, під гаєм. *Петрик живе з мамою під самісінкiм лісом* (В. Кучер); *Найняв [Гриць] кімнат-*

ку у старенької газдині – самотньої бабусі, котра **жила** високо на ґруні, **під** смерековим **гаєм** (О. Бердник); З того моменту він не вилазив з кутка, хоч і **жив** у протилежному кінці камери **під столом**, разом з камерними «пролетарями» (І. Багрянний); 79-річна калушанка місяць **жила під Ратушею** в Івано-Франківську (vika.if.ua).

// Проживати разом із ким-небудь.

Об'єкт – співучасник процесу:

З/із ким?

з/із /зі + *Ор. в.*: з/із батьками, з/із дітьми, з/із дочкою, з/із матір'ю, з/із друзями, із сестрами, зі мною, з/із нами, з/із кимсь. *Лучче* [ліпше] їсти хліб з водою, чим **жити з жінкою** лихою (Укр. нар. присл.); **З ким жити**, з ким, *світе лукавий, Скажи мені...* (Т. Шевченко); *... живе тут недалеко з матір'ю* (І. Нечуй-Левицький); *У хаті жила Кармелева дружина з дочкою* (Марко Вовчок); *Я б жив з тобою*, як риба з водою (Укр. нар. присл.).

У/в кого?

у/в + *Р. в.*: у/в матері, у/в батьків, у/в друга, у/в мене, у/в них, у/в нас. *Бідному у багатого жисть* – або плакати, або тужити (Укр. нар. присл.); *Оксен не тільки лишився жити в Олени*, а й усе робив для того, щоб поліпити її життя (Г. Тютюнник); *Коли Терентій насправді так зробив із Яковом, будеш у мене жити* (М. Стельмах).

Біля кого?

біля + *Р. в.*: біля матері, біля батьків, біля них. *А менший брат ... жив біля матері*, і всі його шанували (uk.wikisource.org); *... в Новгородській області в селі Вад, де вона [Ніна] жила біля батьків*, була велика – з дев'яти осіб – сім'я (day.kiev.ua); *... біля своєї крикухи жити не став [бригадир]* (О. Гончар).

Між/поміж ким?

між/межи/поміж + *Ор. в.*: між/межи/поміж людьми, між/межи/поміж нами. *А після цього він [Бог] на Землі з'явився і жив між людьми* (Повість минулих літ).

Між/поміж кого?

між/межи/поміж + *Р. в.*: між/межи/поміж людей, між/межи/поміж нас. *Жити між людей*.

Серед кого?

серед + *Р. в.*: серед людей, серед звірів, серед нас. ...*жив тут серед людей* (Л. Костенко); *Він [кат] не гідний жити серед людей* (ukr.net); *Прирік жити серед звірів та напівзвірів* (О. Гончар); *Важко жити серед нас* (Л. Костенко).

2. Перебувати з ким-небудь у певних стосунках; мати любовні зв'язки.

Об'єкт – співучасник процесу:

З/із ким?

з/із/зі + *Ор. в.*: з/із жінкою, з/із чоловіком, з/із тобою, зі мною. *Скажуть воріженьки, що я жив з тобою* (Укр. нар. пісня); ...*панна Любка кинула батька і матір і живе тепер з якимсь студентом* (Г. Хоткевич).

Larysa KOLIBABA, Valentyna FURSA

Materials of the Dictionary of grammatical government of verbs

The article is devoted to theoretical bases and principles of compilation of the first modern Ukrainian linguistic Dictionary of grammatical government of verbs. The structure of vocabulary entries is thoroughly described. The specimens of the vocabulary entries of grammatical government of verbs are offered.

Наталія Лозова

Матеріали до Словника концептуальної / ідеографічної організації назв суб'єктів культурної діяльності (термінографічна когнітосфера культури та мистецтва)

У сучасному мовознавстві спостерігаємо виразну тенденцію до вивчення лексики як цілісної системи. Найкращим способом зорганізувати певну терміносистему може стати ідеографічний словник як лексикографічне втілення ієрархічної класифікації слів. За словами А. Середницької, ідеографічна